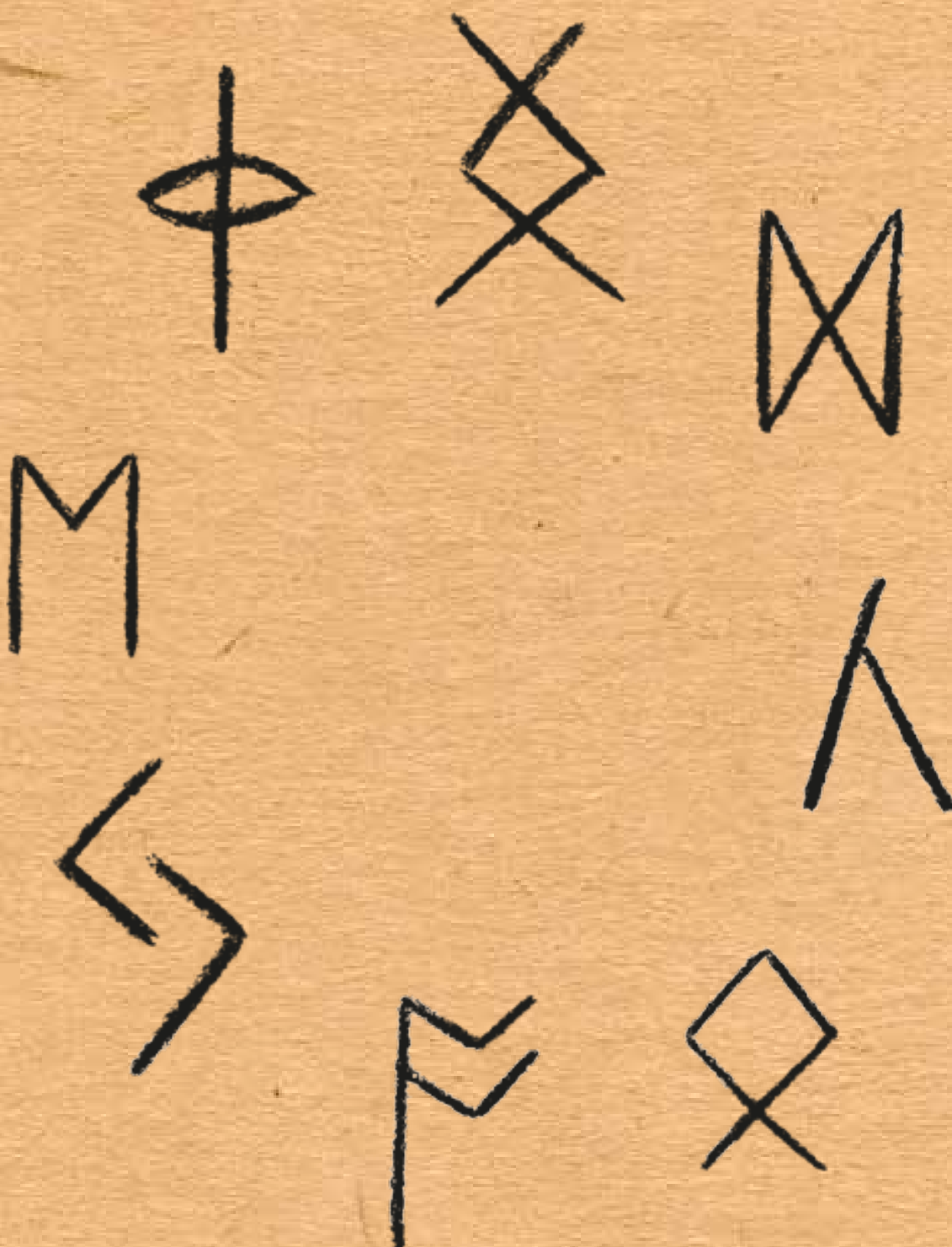

— magické

„Umět je rýt, umět je číst,
vědět jak barvit, ověřit,
kterak se ptát a oběť dát,
odeslat je, i moc jim vzít.“

slovo ODIN napsáno runami

STROM ŽIVOTA

Otec všeho Odin se občas procházel po střední zemi Midgard mezi lidmi. Přicházel v podobě sehnutého starce a vlídnost oplácel bohatstvím, úslužnost moudrostí a špatné zacházení pomstou.

Odinovi havrani Huginn a Munnin přelétli každý den nad světem a nosili mu zprávy o lidech. Odin dokázal měnit podobu, a zatímco jeho tělo leželo, jako by spal, mohl být ve vzdálených krajích v podobě ptáka nebo jiného zvířete, aniž by ho lidé poznali.

O tom, jak Odin získal moudrost a čarovné schopnosti, se vypráví množství legend. Ale za všechno se platí.

Strom života Yggdrasil je obrovský jasan, tyčící se nad celým světem. Jeden kořen zasahuje do hrůzyplné říše Niflheim, kde had Nidhogg okusuje kostry a užírá i samotný Yggdrasil. Druhý kořen je v království Asgard, kde přebývají Norny, tři stařeny ovládající lidské osudy. Jmenují se Osud, Bytí a Nutnost a udržují Yggdrasil při životě tím, že mu lijí na kořeny čistou vodu ze studny osudu. Třetí kořen leží v Jotunheimu, zemi obrů. Mezi kořeny je studánka, ve které odřatá hlava moudrého Mimira pronáší tvrdá slova. Odin obětoval jedno oko, aby se ze studánky mohl napít poznání a porozumění.

Právě na samotném Yggdrasilu získal Nejvyšší; Otec všech; Zahalený; Ten, který třese oštěpy; Odin mnoha jmen, tajemství run, magických symbolů, jejichž prostřednictvím mohou lidé zaznamenat a pochopit svůj život. Devět dlouhých nocí visel Odin na kmeni stromu připíchnutý oštěpem a nabízel se jako oběť. Ani Ratatosk, veverka, která běhá nahoru a dolů a vyřizuje nadávky mezi orlem na vrcholku a hadem u kořenů, mu nenabídla nic k jídlu či k pití. Na konci zkoušky Odin strašlivě vykřikl a s runami v rukou spadl ze stromu.

Když vstal z mrtvých, věděl mnoho věcí, které zůstávají lidem ukryté. Věděl, jak léčit nemoci, jak ztupit ostří nepřítelovy zbraně, jak chytit šíp v letu. Bůh bohů, bůh bitev Odin se o lidstvo stará. Básníkům dává napít medoviny poezie, kterou v dávnověku připravili skřítkové. Bojovníkům, kteří zahynuli v boji, poskytuje v zlatých síních Valhaly královské přijetí.

Runy souvisejí velmi úzce se severskou mytologií. Jsou nedílnou součástí severského náboženství.

Psaní – přesněji tesání – a čtení run bylo většinou spojováno s magickým obřadem. Runám byla připisována tajemná moc a znalci run – ti, kteří dovedli číst a psát – patřili mezi vyvolené. Skutečnost, že jeden člověk zaznamenal runami myšlenku, kterou mohl kdykoli jakýkoli jiný s runami obeznámený člověk reprodukovat, vyvolávala v negramotných přihlížejících představu kouzla. Lidé tak snadno nabyli dojmu, že v runách samotných je obsaženo vědění o tajemných a skrytých přírodních silách, nebeských a zemských proudech, vlnách, bytostech a mocnostech.

Runové abecedy jsou nazývány podobně jako jiné systémy podle za sebou řazených prvních písmen. Slovo abeceda vzniklo čtením písmen A, B, C, D, podobně i alfabeta, azbuka, a také runové písmo neze název futhark podle prvních F, U, Th, A, R, K. Slovo runa je odvozeno z germánského slova pro tajemství. Runových abeced vzniklo několik variant v průběhu doby a na různých místech. Množství znaků se pohybuje od 16 do 33. Varianty odpovídají jazykovým rozdílům v jednotlivých oblastech. První futhark (germánský futhark prostý) obsahuje 24 znaků, druhý (anglosaský futhork) 28–33 znaků a třetí (vikinský futhork) jenom 16 znaků.

Mladší futharky o malém počtu znaků se obtížně četly, protože některé znaky se daly reprodukovat několika různými hláskami. Koncem 10.století se začaly některé runy opatřovat tečkami, které měly rozlišovat znělé a neznělé souhlásky a některé samohlásky. Jednotlivé runy byly logogramy a fonogramy zároveň, protože každému znaku příslušel jak konkrétní význam (dobýtek, bůh, pochodeň, nedostatek), tak určitá hláska (F, A, K, N). Foneticky to vypadalo tak, že znak nesl název, jehož první hlásce odpovídal fonetický význam znaku. Zároveň byla každé jednotlivé runě přiřívána konkrétní kouzelná moc (válečné kouzlo, moc uzdravovat, moc chránit před magií, ohněm atd.), což je detailně popisováno v básních o runách.

runa

— tajemství

FEHU — DOBYTEK

Fehu se vyslovuje jako české F.
Název se překládá jako dobytek, vitální prvek v ži-
votě zemědělského společenství a ekonomické
měřítko pro lidi zpočátku neseznámené s užitím
peněz. Dobytek je majetek získaný bojem či prací,
runa tedy značí i materiální zisk.
Fehu bývá spojováno hlavně s Freyou.

URUZ — PRATUR

Uruz se vyslovuje jako české U.
Runa se jmenuje po praturovi, velkém divokém a těžko
zkrotitelném turu, který obýval většinu střední a severní
Evropy a byl v historické době vyhuben. Julius Caesar
jej popisuje v Zápiscích o válce Galské jako zvíře o málo
menší než slon, s postavou a barvou býka. Pratuři byli ne-
obyčejně silní, rychlí a bojovní. Nejsnadnějším způsobem
lovu byly padací pasti. Trofejí pro statečného a vynaléza-
vého lovce byl pár masivních rohů. Ty, zdobené stříbrem
nebo zlatem, byly používány jako poháry pro slavnostní
hostiny.
Pratur byl symbolickým zvířetem Thórovým, souvislost
mezi nimi upevňuje jejich fyzická síla. Jiným významem
runy mohl být „úspěch“. Ulovení pratura jistě zname-
nalo obdiv germánské kmenové společnosti, bylo skvělou
zkouškou síly, inteligence a vytrvalosti.

THURISAZ — TRN

Thurisaz se vyslovuje podobně jako Th v angličtině.
Význam není zcela jasný, obecně jde ale o nepřázeň pří-
rody. Obr, troll a démon mohou být vhodnými interpreta-
cemi, nelze ignorovat ani „trn“. Jde o trollí runu, jak o ní
říká islandská báseň Skírnismál. V sekvenci tří znaků za
sebou dokáže změnit význam následujícího textu. Dovede
vyvolat demony z podsvětí.
Thurisaz se přisuzuje lidožravým obrům a trollům.
Nepříjemnosti s nimi spojené dokumentuje glosa z norské
runové poezie „neštěstí potěší jen málo mužů“.

ANSUZ — BŮH

Ansuz vyslovujeme jako A. Ansuz vyjadřuje boha jako takového, nejčastěji některého z Ásů. Bývá spojována s jejich vůdcem Ódinem. V pozdějších dobách pokládali Ódina za boha větru a za vůdce Divé smečky zatracených a prokletých duší, s níž za bouří uhání povětřím. Ódinovou svátostí byli oběšenci, což souviselo s jeho osobní obětí na stromě Yggdrasil. Oběšením se Ódinovi i obětovalo. Ansuz je oslavována jako zdroj požehnání, přepychu a moudrosti. Bývá spojována s nejvyšším bohem Ódinem.

RAIDO — CESTA, KOLO

Raido se vyslovuje přesně jako české R. Runa má řadu významů, například cestu, dobytčí potah, jízdu na koni, dlouhou cestu koňmo, či se záprühem. Runa byla pravděpodobně cestovním kouzlem chránícím živé i mrtvé. Přisuzuje se často Thórovi. Ve staré norštině znamená slovo reid buď vůz na kolech, nebo hrom. Hromy způsoboval Thórův kočár tažený po obloze dvěma kozly.

KAUNAZ — POCHODEŇ

Runa se vyslovuje jako české K. Ani pro tuto runu neznáme jednoznačnou a nespornou interpretaci. Významy zahrnují pochodeň, světlo, var, bolák a vřed. Runa symbolizuje bolesti a nemoci, stejně jako bledou zář pochodní. Možná spojitost se svatým členem bohyně Nerthus.

GEBO — DAR

Výslovnost se podobá českému G, ale o něco měkčím, spíše jako Gh. Gebo znamená dar, povaha daru však zůstává nejasná. Může jít o oběť bohům, nebo radost seslanou od bohů lidem. Člověk darující bohu implikuje náboženský akt, náboženství samo lze vykládat jako dar lidstvu. Runa údajně chránila před jadem v poháru, mohla být součástí ochranného nápisu. Podle anglosaské runové poezie je nazývána jako štědrost. Štědrost zvyšuje vaši důstojnost a slávu v očích bližních a je-li obrácena k chudým, pomáhá těm, kdo pomoc nejvíce potřebují. Uplatňuje se ve vztazích mezi lidmi, mezi člověkem a bohy i mezi bohy navzájem.

HAGALAZ — KRUPOBITÍ

Hagalaz se vyslovuje jako české H. Runa vyjadřuje krupobití jako klimatický jev i jako krupobití střel v bitvě. V obou případech jde o destruktivní, řád narušující sílu. Hořící obruče, v germánských zemích koulené a přeskakované při oslavách Svatojánské noci, jež se stala křesťanským pokračováním svátku hällristningar, byly nazývány „kroupová kola“. Jejich smyslem bylo v nejistém severském podnebí chránit právě dozrávající plodiny před škodlivým krupobitím. Můžeme jen spekulovat, zda mohla být moc runy hagalah neutralizována použitím nějakých „slunečních obručí“.

WUNJO — RADOST

Wunjo se vyslovuje jako W v současné angličtině. Runa označovala štěstí, pohodlí a slávu. Částečně mohla vyjadřovat i držení konkrétního majetku, především však absenci utrpení. Lingvisticky odpovídá německým slovům wulthuz (sláva) a winjo (pastvina); oba výrazy dokazují, že se ve významu runy nemýlíme. Wulthuz snad rovněž naznačuje asociaci s norským bohem Ullem. Vyskytly se i názory, že runa Wunjo vyvolává intoxikaci. Pak by souvisela s gótským výrazem woths (šílený či nezvladatelný).

NAUTHIZ — NEDOSTATEK

Vyslovujeme jako české N.
Runa vyjadřuje potřebu, překážku, nebo v extrémním případě i nedostatek a nouzi. Jistí autoři v ní nacházejí runu osudu a vztahují ji k Nornám, sudičkám severských mýtů. Pokud byla vyškrábána nehtem, měla sílu pomáhat. Smysl runy tedy osciluje mezi pomocí a potřebou přežít.

ISA — LED

Isa se vyslovuje jako I v anglickém slově „ice“.
Runa znamená led, jenž je spolu s krupobitím nepřátelskou přírodní silou. V díle anglosaské runové poezie je led studený a hladký jako dlažba z čistého skla, nebezpečný sice, leč krásný na pohled. Norská runová poezie hovoří o širokém mostě a doplňuje verš „slepec se neobejde bez dobrého průvodce“. Vysvětlením může být jak tajemná výstraha, tak i jednoznačně míněná praktická rada.

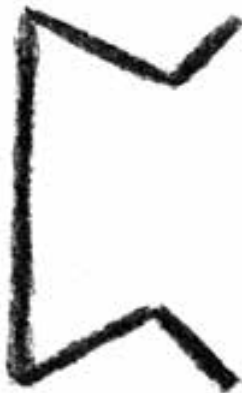
JERA — ROK

Jera se vyslovuje jako české J.
Interpretace významu runy zahrnují rok, kopí, žně, rok s hojnou úrodou a rok blahobytu. Je samozřejmé, že úrodná, teplá část roku měla pro severské národy vitální význam, a to v doslovném smyslu.

EIHWAZ — TIS

Eihwaz se vyslovuje o něco tvrději než J, má blíže k Y.
Tato runa znamená strom tis, strom našim předkům posvátný a používaný při výrobě luků. Bůh lovu Ull si vystavěl své sídlo v Ydalir (Tisové údolí). Luk byl pokládán za jeho posvátnou zbraň. V anglosaské runové poezii i v norské runové poezii se oslavují kvality tohoto stromu, jenž má hrubou kůru, pevně a tvrdě odolává nepříznivému povětří, chrání před požáry. V zimě je ze všech stromů nejzelenější, přináší štěstí zemi, na níž roste a – v neposlední řadě – příjemně praská v ohni.

ALGIZ — LOS

Algiz se vyslovuje jako souhláska stojící někde mezi Z a R.
Runa pro ochranu, a to jak ve formě amuletu, tak i chrámového útulku. Etymologicky je příbuzná s gótským alhs, chrámem, a staroanglickým ealgian, chránit. Je zde pravděpodobně vztah s tajemným runovým slovem alu. Podle jiné interpretace je název runy výrazem pro losa (angl. elk), o němž Julius Caesar píše, že spí vestoje opřený o strom, aby snadněji prchl před možným nebezpečím, a proto též symbolizuje ochranu tváří v tvář nepříteli.

PERTHO — FIGURKA

Pertho se vyslovuje jako české P.
Význam tohoto znaku je snad největším tajemstvím futharku. Pokusy o vysvětlení sahají od tance, přes strom v plodu až po srdce. Anglosaská runová poezie nabízí jako význam „šachovou figurku“ nebo „hráče šachu“. Hovoří o hře, jež byla zábavou a oddychem tehdejších šlechticů shromážděných v hodovní síni. Dickins tento význam cituje, ale upozorňuje současně na blízkost zvukové podoby runy se slovanským pizda, dívčí pohlaví. Potom by se mohlo jednat o posvátnou runu bohyně Frigg, matky bohů a bohyně ženské plodnosti. Tím bychom zároveň získali doplnění runy Inguz, mužské plodnosti. Další možný význam – tanec – nás v předchozí možnosti ještě utvrzuje. Přece jen tanec byl nejstarším známým modlitebním úkonem, snad pro erotické vzrušení, jež je schopen vyvolat.

SOWULO — SLUNCE

Sowulo se vyslovuje jako české S. Tato runa představuje Slunce, nebeské těleso, bez něhož by nebylo života, a jeden z nejdůležitějších objektů všech starověkých náboženství. Gaius Julius Caesar píše, že Germáni oslavovali Slunce i Měsíc. Obě nebeská tělesa regulovala jejich každodenní život podobně, jako regulují roční období a příliv.

TEIWAZ — TÝR

Teiwaz se vyslovuje jako české T. Runa zasvěcená Týrovi, bohu války a vítězství, ochránci před nebezpečím. Její použití v amuletech bylo všeobecné již od prvních staletí runového umění. V anglosaské runové poezii není Teiwaz spojována s válkou, nýbrž s hvězdou, pravděpodobně s Polárkou, ale je glosována výrazy, jaké s bohem války souvisí: „S vladaři si dobře rozumí a věrně drží stráž proti družině noci“. Zní vám to optimisticky? Ano, Teiwaz je optimistickou runou. Když byl vlk Fenri spoután řetězy, z nichž nedokázal uniknout, vložil mu Týr ruku do tlamy v křivé přísaze. Když vlk zjistil, že byl oklamán a zajat, ukousl mu skoro celou pravou ruku. Celý mýtus ukazuje ušlechtilost Týrova ducha i přes přítomnost křivé přísahy. Frey vyměnil meč za lásku Gerdy, Ódin obětoval oko pro vlastní lásku k moudrosti, a Týr ztratil ruku pro lásku svých přátel. V Teiwazu někteří vidí tajemnou geir's-odd, oštěpovou runu. Stárnoucí bojovníci si ji údajně vyřezávali do vlastního masa, aby se jim otevřela cesta do Valhally hrdnskou smrtí v boji a nezemřeli postupně v posteli sešlostí věkem nebo nemocí.

BERKANA — BŘÍZA

Berkana se vyslovuje podobně jako české B. Bříza byla posvátný strom, spojovaný s jarními rituály plodnosti. Bohyní jara byla Idunn. Její mládí, zdraví a krása symbolizovaly každoroční zmrtvýchvstání v přírodě, jímž začíná teplá polovina roku. Idunn byla rovněž strážkyní jablek, z nichž bohové čerpali své věčné mládí.

EHWAZ — KŮŇ

Runa se vyslovuje jako české E. Ehwaz je runa koní. Koně byli posvátnými zvířaty již od nejstarších dob a Tacitus popisuje čisté bělouše, krmené na společný účet, nepoužívané k žádné práci a jen za účelem věštby zapřahané k dvoukolovým vozíkům. Král nebo státní kněz předvídal budoucnost z jejich frkání a ržání. Tito koně získávali rady přímo od bohů. Ódinův osminohý hřebec Sleipni byl buď sněhově bílý nebo šedě grošovaný. Ústřední příběh Ságy o Hrafnkelovi líčí věrnost tohoto ušlechtilého zvířete jeho božstvu.

MANNAZ — ČLOVĚK

Mannaz se vyslovuje jako M v češtině. Runa znamená člověka, ať už jako individuum, či jako lidstvo. Nesla s sebou ochrannou a obrannou moc. Poznámky některých znalců citují Tacitovu zmínku o bohu Tuistovi, zrozeném ze země, a jeho synu jménem Mannus. Spojení mezi bohy a runou je však velice spekulativní.

LAGUZ — VODA

Laguz se čte jako české L. Runa reprezentuje vodu, pokládanou snad za zdroj plodnosti. Alternativní vysvětlení tvrdí, že „voda“ je pozdější náhradou za původní význam, jímž měl být pórek nebo zelenina díky svému tvaru hojně užívaná ve falických obřadech seveřanů. I tento názor by souhlasil s plodností obsaženou ve významu runy. Voda se však zdá být pravděpodobnějším vysvětlením i proto, že runa bývala zasvěcena jednomu z Vanů, Njördovi. Mořské houbě se říkalo „Njördova rukavice“, a Njörd byl mocným božstvem spojovaným s moři. Njördovými posvátnými zvířaty byli rackové a tuleni.

INGUZ — FREY

Inguz se vyslovuje jako nosové N.
Runa patří bohu Freyovi, jehož jiné jméno bylo Ing.
Vyjadřuje plodnost a protože Frey byl zpodobován falickou ikonou, může být rovněž pokládána za runu pro mužský pohlavní orgán a přímý ekvivalent samičí Pertho.
Plodnosti se nejlépe daří v míru, a kult Freye, míru-milovného a plodného boha, vznikl ze staršího kultu bohyně plodnosti Nerthus. Jul, nebo Yule, byl původně název oslav pořádaných na Freyovu počest na počátku léta (July – anglicky červenec). Podávalo se na nich jeho posvátné zvíře, kanec, s hlavou zdobenou vavřínem a rozmarýnem.

OTHILA — DĚICTVÍ

Othila se vyslovuje jako české O.
Tato runa znamenala dědičnost, či v širším smyslu cokoli hodnotné, co lze přenést na potomky nebo předat bližnímu, včetně vědomostí a znalostí. Rozšířený význam se vztahuje i na zemi předků, rodnou zem.
Runa je bohužel zmiňována pouze anglosaskou runovou poezií, která přináší význam „majetek“, což je věc každému člověku velmi drahá a díky které si může ve svém domově užívat věcí příjemných a spravedlivých. V zápisu jsou naneštěstí velmi zřetelně vidět materialistické sklony středověkého křesťanství, deroucí se do starých tradic a zužující jejich význam.

DAGAZ — DEN

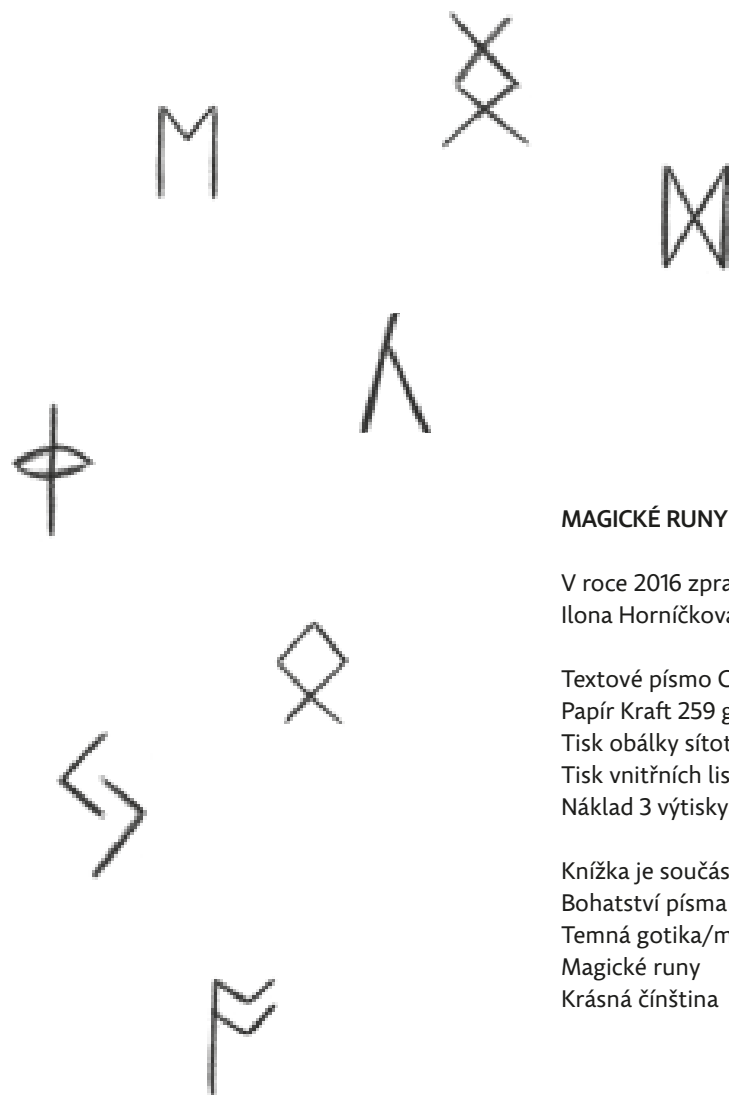
Dagaz se vyslovuje podobně jako D v češtině.
Je to runa vyjadřující den „bezpečí denního světla“ v kontrastu s nejistotou, ne-li přímo hrůzou z noci. Ve dne rozpoznáváme zrakem své okolí, což nás chrání před nepřítelem; i práce nám jde snadno od ruky.
Pro Dagaz se opět zachovaly jen anglosaské komentáře, výjimečně optimistické, ač v křesťanském duchu. Hovoří o Stvořiteli poslaném Bohem, milovaném lidmi a všem pomáhajícím, jenž je zdrojem naděje a štěstí pro bohaté i pro chudé.

ANGLOSASKÝ FUTHORK

jsou uvedeny jen znaky, které se v germánském futharku nevyskytují

MAGICKÉ RUNY

V roce 2016 zpracovala jako svoji bakalářskou práci
Ilona Horníčková na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara v Plzni

Textové písmo Comenia Sans
Papír Kraft 259 g/m², Keaykolour limestone 120 g/m²
Tisk obálky sítotiskem Adam Lešikar
Tisk vnitřních listů tygrtisk.cz
Náklad 3 výtisky

Knížka je součástí série knížek o písmu
Bohatství písma
Temná gotika/metal
Magické runy
Krásná čínština

LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

Vznik a vývoj písma — PhDr. Jana Průšová, Praha: Nakladatelství
grafické školy v Praze, 2007
Ilustrovaná kniha mýtů, pohádek a dobrodružných příběhů – Ivana
Nuhlíčková (přeložila z angl. originálu), Bratislava: Perfect, 2002
orlog.euweb.cz – runy

